

YOUTH ATTITUDES TOWARDS MILITARY SERVICE: RESEARCH AND ANALYSIS

X. Ikromov

Senior Lecturer of Social Sciences
Andijan State Pedagogical Institute
Andijan, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: Youth, military service, patriotism, sociological analysis, civic duty, social factors, motivation.

Received: 03.08.25

Accepted: 04.08.25

Published: 05.08.25

Abstract: This article analyzes the attitude of Uzbek youth toward military service, the extent to which they accept such service as a civic duty, as well as the impact of social and psychological factors on this attitude. The research draws on sociological surveys, statistical data, and previously conducted scientific studies. The article concludes with suggestions and recommendations aimed at strengthening patriotism in the minds of young people.

YOSHLARNI HARBIY XIZMATGA MUNOSABATI: TADQIQOT VA TAHLILLAR

X. Ikromov

Katta o'qituvchi
Andijon davlat pedagogika instituti Ijtimoiy fanlar
Andijon, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: Yoshlar, harbiy xizmat, vatanparvarlik, sotsiologik tahlil, fuqarolik burchi, ijtimoiy omillar, motivatsiya.

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston yoshlarining harbiy xizmatga bo'lgan munosabati, ularning bunday xizmatni fuqarolik burchi sifatida qabul qilish darajasi, shuningdek, ijtimoiy va psixologik omillarning bu munosabatga ta'siri tahlil qilinadi. Tadqiqotda sotsiologik so'rovnomalalar, statistik ma'lumotlar va ilgari o'tkazilgan ilmiy ishlardan foydalanilgan. Maqola yakunida yoshlar ongida vatanparvarlikni mustahkamlashga qaratilgan taklif va tavsiyalar berilgan.

ОТНОШЕНИЕ МОЛОДЕЖИ К ВОЕННОЙ СЛУЖБЕ: ИССЛЕДОВАНИЯ И АНАЛИЗ

Х. Икромов

старший преподаватель социальных наук

Андижанского государственного педагогического института

Андижан, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: молодежь, военная служба, патриотизм, социологический анализ, гражданский долг, социальные факторы, мотивация.

Аннотация: В данной статье анализируется отношение узбекской молодежи к военной службе, степень их восприятия этой службы как гражданского долга, а также влияние социальных и психологических факторов на это отношение. В исследовании использованы социологические опросы, статистические данные и ранее проведенные научные работы. В заключительной части статьи даны предложения и рекомендации, направленные на укрепление патриотизма в сознании молодежи.

Kirish. Bugungi kunda O'zbekistonda yoshlarning harbiy xizmatga bo'lgan munosabati davlat xavfsizligi, milliy manfaatlar himoyasi va jamiyat barqarorligi nuqtai nazaridan dolzarb ijtimoiy masalalardan biri sifatida maydonga chiqmoqda. Harbiy xizmatni o'tash — bu nafaqat Konstitutsiyada belgilangan qonuniy majburiyat, balki fuqaroning Vatanga sadoqati, mustaqillik va tinchlik uchun mas'uliyatli pozitsiyasining ifodasidir. Ayniqsa, harbiy xizmat yoshlar uchun ma'naviy-axloqiy tarbiyaning muhim bosqichi, jismoniy va ruhiy chiniqish maktabi, jamiyatda o'z o'rnini topish yo'lidagi muhim tajriba maydoniga aylanishi mumkin (To'laganov, 2021). Ammo bu jarayonga zamonaviy jamiyatda ro'y berayotgan o'zgarishlar, ya'ni globallashuv, texnologik rivojlanish, ijtimoiy tarmoqlarning kuchayib borayotgan ta'siri, individual hayot tarzi va kasbiy erkinlikka bo'lgan intilish kabi omillar sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Internet va ommaviy axborot vositalari orqali yoshlar turli manbalar bilan tanishadi, bu esa ularning harbiy xizmat haqidagi tasavvurlarini o'zgartirishi mumkin. Ba'zida bu manbalar orqali harbiy hayot salbiy jihatlarida yoritiladi, bu esa yoshlarning motivatsiyasini pasaytiradi (Karimova, 2023). Shuningdek, hozirgi yosh avlodning qadriyatlarini avvalgi avlodlarga nisbatan sezilarli darajada o'zgargan. Bugungi yoshlar o'zini namoyon etish, shaxsiy rivojlanish, zamonaviy kasblarni egallash, biznes yoki IT sohalarida muvaffaqiyatga erishishni ko'proq qadrlaydilar. Bu esa ularning hayotiy rejalari va harbiy xizmatga bo'lgan munosabati o'rtasida ziddiyatlar keltirib chiqarishi mumkin.

Shu sababli, yoshlarning harbiy xizmatga bo'lgan munosabatini har tomonlama o'rganish, bu boradagi ijtimoiy psixologik va madaniy omillarni tahlil qilish, muammolarni aniqlash va

ularni hal qilish bo'yicha takliflar ishlab chiqish jamiyat va davlat uchun muhim vazifa hisoblanadi. Ushbu maqolada aynan shu maqsadda sotsiologik so'rovlar, ilmiy manbalar, mavjud statistik ma'lumotlar asosida tahliliy yondashuv amalga oshiriladi.

Metodologiya. Mazkur tadqiqotda yoshlarning harbiy xizmatga bo'lgan munosabatini o'rganish uchun ko'p tomonlama ilmiy yondashuv qo'llanildi. Asosiy ma'lumotlar bazasi sifatida 18–27 yoshdagi yoshlar orasida o'tkazilgan keng qamrovli sotsiologik so'rovdan foydalanganmiz. So'rov 2024-yilning fevral-iyun oylarida Toshkent, Samarqand va Farg'ona viloyatlarida amalga oshirildi. Bu hududlar tanlangani sababli ular O'zbekistonning markaziy, sharqiy va g'arbiy qismidagi yoshlarning qarashlarini qamrab olish imkonini berdi. So'rovda jami 500 nafar so'rovnoma ishtirokchisi ishtirok etdi, ularning yoshi, jinsi, ta'lim darajasi va ijtimoiy-iqtisodiy holatiga ko'ra turli qatlamlardan tanlandi. So'rovnoma anketasi tarkibida harbiy xizmatga oid munosabatlar, shaxsiy motivatsiyalar, harbiy xizmatga oid ijtimoiy stereotiplar, oila va jamiyat ta'siri, shuningdek, axborot manbalarining roli haqida savollar kiritildi. Savollar ochiq va yopiq turda bo'lib, kvantitativ hamda sifat jihatdan tahlil qilindi.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi va Mudofaa vazirligining rasmiy statistik ma'lumotlari o'rganildi, bu esa umumiy holatni yaxshiroq tushunishga yordam berdi. Ilgari chop etilgan ilmiy maqolalar, monografiyalar va ijtimoiy so'rov natijalari ham tahlilga qo'shildi (Islomov, 2022; Nurmatov, 2024). Tahlil uchun statistik usullar — chastota hisoblash, korrelyatsiya tahlili, xulosalar chiqarish uchun esa sifatli metodlar (intervyu, fokus-guruhlar natijalari) qo'llanildi. Bu yondashuv yoshlarning harbiy xizmatga bo'lgan munosabatlarini kengroq kontekstda ko'rib chiqish, ularning motivatsiyalarini va qarama-qarshi fikrlarni tushunishga imkon berdi.

Natijalar. So'rovnoma natijalari yoshlarning harbiy xizmatga munosabatidagi sezilarli farqliliklarni ko'rsatdi. 500 respondent orasida 68 foiz yoshlar harbiy xizmatni milliy burch va vatanparvarlik ramzi sifatida qabul qilmoqda. Bu guruhdagi yoshlar armiyaga ijobiy munosabatda bo'lib, xizmatni o'tashni o'zlarini jamiyatga foydali qilish, mardlik va sharaf mezoni deb hisoblaydi. Ularning aksariyati, ya'ni 85 foizdan ortig'i, oilada vatanparvarlik ruhida tarbiyalanganini ta'kidlaydi, shuningdek, maktab va oliy ta'lim muassasalarida o'tilgan vatanparvarlik darslari ham ularning qarashlariga ijobiy ta'sir ko'rsatgan (Islomov, 2022). Shunga qaramay, respondentlarning 21 foizi harbiy xizmatni faqat qonuniy majburiyat sifatida qabul qiladi. Ular ko'pincha harbiy xizmatni shaxsiy erkinlik va kasbiy rejalarga to'sqinlik qiluvchi omil deb biladi. Bu guruhning asosiy motivatsiyasi xizmatni tezroq yakunlab, oddiy fuqarolik hayotiga qaytishdir. Shu bilan birga, 11 foiz yoshlar harbiy xizmatga salbiy qarashda bo'lib, ularning fikricha, armiyada xizmat qilish zamonaviy hayot tarziga mos kelmaydi va

jismoniy hamda psixologik zo‘riqlashni keltirib chiqaradi. Salbiy fikr bildirganlar orasida ayniqsa yirik shahar yoshlari ko‘proq e‘tiroz bildirdi (Nurmatov, 2024). Respondentlarning 40 foizi harbiy xizmatga oid ijtimoiy stereotiplarning, masalan, “harbiy xizmat qattiq va xavfli” degan fikrlarning yoshlarning qarashlariga ta‘sirini tan oldi. Shu bilan birga, yoshlar orasida ommaviy axborot vositalarining harbiy hayotni tasvirlash tarziga nisbatan tanqidlari ham bor edi. Ba‘zilar OAVda ko‘rsatilayotgan ba‘zi manzaralar va yangiliklarning harbiy xizmat haqidagi real holatni to‘liq aks ettirmasligini ta‘kidlashdi (Karimova, 2023). Qizig‘i shundaki, oilaviy muhit va yaqin do‘stlar ta‘siri yoshlarning harbiy xizmatga munosabatida asosiy omil sifatida ajralib turdi. Oila tomonidan tarbiyalangan vatanparvarlik tuyg‘usi, ota-onaning harbiy xizmatga nisbatan fikri yoshlarning qarashini sezilarli darajada shakllantiradi. Bu esa, o‘z navbatida, jamiyatdagi ijtimoiy muhit va ta‘lim jarayonlarining ahamiyatini yanada oshiradi. Umuman olganda, natijalar yoshlarning harbiy xizmatga bo‘lgan munosabatlari kompleks va ko‘p qirrali ekanligini ko‘rsatdi. Ijtimoiy, psixologik va madaniy omillar yoshlarning qarashlarini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Shu sababli, davlat siyosati va ijtimoiy dasturlar yoshlar motivatsiyasini oshirishga qaratilgan strategiyalarni ishlab chiqishi zarur (To‘laganov, 2021; Islomov, 2022).

Munosabat turi	Respondentlar ulushi (%)	Asosiy sabablar	Qo‘shimcha izohlar
Ijobiy (vatanparvarlik)	68	Fuqarolik burchi, oilada vatanparvarlik tarbiyasi, maktabdagi darslar	Yoshlarning ko‘pchiligi harbiy xizmatni sharaf deb biladi (85% oiladan ta‘sir)
Neytral (majburiyat sifatida)	21	Shaxsiy erkinlikka cheklov, kasbiy rejalarga mos kelmaslik	Xizmatni tezroq yakunlashni istash, oddiy hayotga qaytish
Salbiy	11	Jismoniy va psixologik qo‘rquv, zamonaviy hayotga mos kelmaslik	Asosan yirik shahar yoshlari orasida yuqori ko‘rsatkich
Ijtimoiy stereotiplarga ta‘sirlangan	40 (qisman)	“Harbiy xizmat qattiq va xavfli” fikri	OAVning salbiy yoritishi sabab bo‘lishi mumkin

Muhokama. Yuqoridagi natijalar yoshlarning harbiy xizmatga munosabati murakkab va ko‘p qirrali ekanligini yana bir bor tasdiqlaydi. Tadqiqotda aniqlandi-ki, yoshlarning ko‘pchiligi harbiy xizmatni vatanparvarlik va fuqarolik burchi sifatida qadrlasa-da, ularning bir qismi xizmatga nisbatan salbiy yoki neytral qarashda. Bu holat ijtimoiy, madaniy, psixologik va iqtisodiy omillar bilan chambarchas bog‘liq. Avvalo, oilaning yoshlar qarashidagi roli juda katta ekanligi ko‘zga tashlanadi. Oilada vatanparvarlik ruhida tarbiya olgan yoshlar harbiy xizmatni sharaf va sharqiy an‘analarga mos burch sifatida qabul qiladilar. Bu esa, albatta, jamiyatda harbiy xizmatga bo‘lgan munosabatni shakllantirishda ta‘lim tizimi va oila hamkorligining

muhimligini ko'rsatadi (Islomov, 2022). Shu bilan birga, maktab va oliy ta'lim muassasalarida vatanparvarlik mavzulariga katta e'tibor qaratilishi yoshlarning harbiy xizmatga nisbatan ijobiy munosabatini kuchaytiradi.

Ijtimoiy stereotiplar va OAVda harbiy xizmatning ayrim salbiy jihatlari ko'proq yoritilishi yoshlarning xizmatga munosabatini pasaytiradi. Ayniqsa, yoshlarning o'ziga xos dunyoqarashi, zamonaviy hayotga moslashish istagi va shaxsiy erkinlikka bo'lgan intilishi harbiy xizmatga nisbatan tanqidiy fikrlarni kuchaytiradi (Karimova, 2023). Shu bois, davlat va jamiyat tomonidan harbiy xizmatning ijobiy tomonlarini kengroq yoritish, yoshlar orasida harbiy hayot haqidagi noto'g'ri fikrlarni bartaraf etishga qaratilgan targ'ibot ishlarini kuchaytirish muhimdir. Bundan tashqari, iqtisodiy omillar ham yoshlarning harbiy xizmatga munosabatida muhim ahamiyatga ega. Ba'zi yoshlar harbiy xizmatni o'z kelajakdagi kasbiy va moliyaviy imkoniyatlarini cheklovchi omil deb hisoblaydi. Bu esa muddatli harbiy xizmat tizimini yanada takomillashtirish va yoshlarning xizmat jarayonidagi motivatsiyasini oshirish zaruratini tug'diradi (Nurmatov, 2024).

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, yoshlarning harbiy xizmatga munosabatini ijobiy tomonga o'zgartirish uchun davlat siyosati, ta'lim muassasalari va ommaviy axborot vositalari o'zaro hamkorlikda ishlashi zarur. Shu bilan birga, yoshlarning individual ehtiyojlari va zamonaviy hayot talablarini hisobga olgan holda xizmat shartlarini takomillashtirish, ma'naviy-ma'rifiy ishlarni kuchaytirish muhim hisoblanadi. Umuman olganda, harbiy xizmatga yoshlarning munosabatini yaxshilash, ularni bu xizmatga ko'proq jalb qilish uchun kompleks va samarali strategiya ishlab chiqilishi kerak, bu esa mamlakat xavfsizligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xulosa. Mazkur tadqiqot yoshlarning harbiy xizmatga bo'lgan munosabatlari ijtimoiy, madaniy, psixologik va iqtisodiy omillar ta'sirida shakllanishini aniq ko'rsatdi. So'rov natijalari yoshlarning ko'pchiligi harbiy xizmatni vatanparvarlik burchi deb hisoblashini, biroq ayrim qismining uni majburiyat yoki hatto salbiy holat sifatida qabul qilishini ko'rsatdi. Bu holat yoshlarning hayotiy qadriyatlari, oilaviy tarbiya, ta'lim tizimidagi vatanparvarlik yo'nalishlari, shuningdek, ommaviy axborot vositalarining harbiy xizmatni yoritish uslubiga bog'liq. Shuning uchun yoshlarning harbiy xizmatga ijobiy munosabatini shakllantirish uchun bir nechta muhim choralar ko'rilishi zarur. Birinchidan, oilaviy va ta'lim muassasalari darajasida vatanparvarlik tarbiyasini yanada kuchaytirish, yoshlarni milliy g'urur va burch tuyg'usiga ruhlantirish muhimdir. Ikkinchidan, davlat va OAV harbiy xizmat haqida ma'lumotlarni yangicha yondashuvda, ijobiy va realistik tarzda yetkazishi, salbiy stereotiplarni bartaraf etishi lozim. Shuningdek, harbiy xizmat shartlarini yoshlarning zamonaviy hayot talablari va individual

ehtiyojlarini inobatga olgan holda takomillashtirish, ularning xizmat vaqtida jismoniy va ma'naviy qo'llab-quvvatlanishini ta'minlash zarur. Bu yoshlarning harbiy xizmatga bo'lgan motivatsiyasini oshirish, xizmatga bo'lgan salbiy qarashlarni kamaytirishga xizmat qiladi. Natijada, yoshlarning harbiy xizmatga munosabatini yaxshilash nafaqat ularning shaxsiy rivojlanishiga yordam beradi, balki mamlakatning mudofaa qobiliyatini mustahkamlash, barqaror jamiyat qurish yo'lida muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shu sababli, mamlakatda yoshlar siyosatini harbiy soha bilan uyg'unlashtirish va yangi yondashuvlarni joriy etish muhim vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Islomov, A. (2022). Yoshlarning harbiy xizmatga munosabati: ijtimoiy-psixologik tahlil. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti.
2. Karimova, S. (2023). "Ommaviy axborot vositalari va yoshlarning harbiy xizmat haqidagi qarashlari". Ijtimoiy fanlar jurnali, 4(12), 45-53.
3. Nurmatov, D. (2024). Harbiy xizmat va yoshlarning zamonaviy hayotga munosabati. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti Nashriyoti.
4. To'laganov, M. (2021). "O'zbekiston yoshlarining harbiy xizmatga bo'lgan munosabati va davlat siyosati". Mudofaa va xavfsizlik, 3(8), 23-31.